

18. DODATNI UKREPI ZA UREJANJE KRAJINE NA KRASU (ZA MEDRESORSKO USKLAJEVANJE)

UREDITEV STATUSA LASTNINE AGRARNIH SKUPNOSTI

(Ministrstvo za finance, Ministrstvo za pravosodje, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)

Ugotovitve: Kraška gmajna je tradicionalna prostorska prvina skupnega upravljanja in deljenih lastninskih pravic/dolžnosti.

Agrarne skupnosti se po zamenjavi družbenega sistema soočajo z nizom pravnih in davčnih problemov, ki kažejo sistemsko nenaklonjenost skupni lastnini.

Predlagani ukrepi:

- Priznati gmajno kot kolektivno dobro, kot "primarno pravno ureditev izvernih skupnosti", s katero vaške skupnosti samostojno upravljajo,
- zaščita dobrin v skupinskem uživanju iz naslednjih razlogov: ker so temeljne za razvoj lokalnih skupnosti, ker zagotavljajo ohranjanje nacionalne naravne in kulturne dediščine in ker varujejo obnovljive vire za prihodnje rodove,
- gmajna kot skupinska lastnina, pravno urejena kot "neodtujljiv, nepriposestvojljiv in trajno namenjen kmečkim, gozdarskim in pašniškim dejavnostim". Za razliko od zasebne lastnine, ki jo lastnik lahko proda ali celo uniči, skupnostna tega ne omogoča. Iz tega sledi tudi ustrezna davčna obremenitev skupnosti in ne posameznih lastnikov,

UREDITEV STATUSA OSMIC

(Ministrstvo za finance, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)

Ugotovitve: Osmice so pri nas starodavna tradicija, ki izhaja iz časov Avstroogrške monarhije, ki je z dekretom dovoljevala vinogradnikom osem dnevno pravico točenja vinskih presežkov. Danes osmice ne omogočajo prodaje viškov pridelkov brez registracije dopolnilne dejavnosti. Zaradi dokaj kompliciranega postopka le malo kmetij ponuja na ta način svoje pridelke v prodajo.

Predlagani ukrepi:

- omogoči se osmice kot možnost prodaje viškov pridelkov kmetij brez registracije dopolnilne dejavnosti,
- omejena prodaja izdelkov – le vino, suhomesnati izdelki in vloženi izdelki, praviloma brez toplih obrokov oz. le z avtohtono kulinarično ponudbo,
- sprememba tehničnih pogojev, minimalnega obsega storitev za opravljanje turistične dejavnosti na kmetiji osmica, sanitarno-zdravstvenih pogojev za prostore, opremo, naprave in osebe, ter veterinarsko sanitarni pogojev za proizvodnjo živil živalskega izvora.

UTRDITEV POVEZAVE VZREJE LIPICANCEV IN KMETIJSTVA NA KRASU

(Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za naravne vire in prostor, Ministrstvo za javno upravo)

Ugotovitve: Lipica je eden od centrov varstva in razvoja in se mora njegova vloga odražati tudi izven meja zavarovanega območja.

Lipicanci so avtohtone pasme, ki je bila osnovana na slovenskem Krasu,

Predlagani ukrepi:

- glede na poseben status lipicancev naj se zahteva geografsko poreklo krme za Lipicance, ki naj bo pridelana na Krasu.
- Kobilarna Lipica naj prevzame vlogo lokalnega akterja po vzoru Parka Škocjanske jame za vpliv na kulturno dediščino, jahanje in prireditve tudi izven meja zavarovanega območja Kobilarne.

USTAVITEV ZARAŠČANJA KRAŠKE GMAJNE

(Ministrstvo za finance, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za infrastrukturo, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport)

Ugotovitve: Kraška gmajna je eden od gradnikov krajinske podobe in nosi tudi ekološke, upravljalske in urbanistične kvalitete.

Zaraščanje kraške gmajne je zaznan kot pereč problem na Krasu tako zaradi izginjanja krajine, biotske raznovrstnosti kot zaradi požarne ogroženosti,

Predlagani ukrepi:

- predlaga se sprememba določila, da je za kmetijske namene dovoljeno čiščenje le do 0,5 ha gozdne površine ob upoštevanju dejanske in namenske rabe prostora,
- predlaga se možnost gozdne paše,
- predlaga se prevera možnosti proste paše alternativnih živalskih vrst, ki bi ustrezale klimatskim in ravnim pogojem na Krasu,
- predlaga se prevera državnih vzpodbud za izgradnjo infrastrukture DOLB in izrabo lesne biomase iz območja Krasa,
- predlaga se možnost državnih ukrepov za vzpostavljanje spominskih ureditev Soške fronte predvsem na zahodnem delu (čistine, obnova jarkov, varovanih kot, enotnega označevanja in informacij...).

SPODBUDE NEPOSREDNO VZDRŽEVALCEM KRAJINE - KMETOM:

(Ministrstvo za finance, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)

Ugotovitve: Na Krasu je zaznan trend opuščanja kmetovanja.

Zaradi specifičnih geološko/pedoloških, klimatskih in družbenih razmer je kmetovanje oteženo in neprivlačno za mlajše generacije.

Predlagani ukrepi:

- trenutno se subvencije dodeljujejo lastnikom kmetijskih zemljišč in ne tistim, ki zemljišča v resnici obdelujejo in vzdržujejo krajino,
- predlaga se subvencija na enoto proizvoda ali glav živine in ne na površino,
- predlagajo se ukrepi za primerljive tehnične, davčne in okoljske omejitve pri kmetovanju z območjem matičnega Krasa na italijanski strani
- predlaga se večja diverzifikacija OMD, ki bo omogočala specifičnim robnim in ekstenzivnim območjem kot je Kras bolj enakovredne pogoje za kmetovanje,
- predlaga se izdelavo nabora alternativnih kulturnih rastlinskih vrst oz. načinov predelave (steklenjaki), ki bo tržno zanimiva.

ODMERA KATASTRSKEGA DOHODKA

(Ministrstvo za finance, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)

Ugotovitve: Kraški gozd (goščja) je zaradi specifičnih rastiščnih razmer (suša zaradi propustnosti kamnin, skromna prst) slabo donosen gozd.
Za lesne vrste je v tem okolju značilna nizka stopnja prirastka lesne zaloge, drevesni sloj tako zaznamujejo drevesa s tankim deblom in nizko rastjo, veliko je grmiščnega sloja.

Predlagani ukrepi:

- Nizka stopnja prirastka lesne zaloge kraškega gozda naj se upošteva pri odmeri katastrskega dohodka.
- Pristojna ministrstva naj preverijo

UREDITEV PROBLEMA PRAZNIH STANOVANJSKIH OBJEKTOV V NASELJIH

(Ministrstvo za finance, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Ministrstvo za naravne vire in prostor)

Ugotovitve: Značilnost Krasa so gručasta naselja, ki so zavarovana kot naselbinska dediščina. Problem predstavlja veliko praznih, propadajočih, nevzdrževanih stanovanjskih objektov. Razlog je dedovanje, razpršeno lastništvo objektov in v mnogih primerih ni znano ali so lastniki v tujini in za objekte ne skrbijo.

Predlagani ukrepi:

- Predlaga se ustrezna zakonodaja, ki bi imela posledice v neurejenem lastništvu (davčna politika, obdavčitev nepremičnin, splošna nevarnost zaradi nevzdrževanja).
- Predlagajo se vzpodbude za obnovo praznega stavbnega fonda (npr.: po vzoru avstrijskih turističnih območij), ki ohranjajo naselbinsko dediščino in reaktivirajo vitalnost naselij.
- Predlaga se možnost vzpostavitve CŠOD za nastanitvene in naravoslovne namene, ki bodo služile lokalnemu prebivalstvu in širši osnovnošolski populaciji.

UREDITEV PROBLEMA PROPADANJA SUHIH ZIDOV

(Ministrstvo za infrastrukturo, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za naravne vire in prostor)

Ugotovitve: Kraševci so v tisočletjih razvili večino zidanja brez uporabe vsakršnega veziva, z odbiranjem razpoložljivega lokalnega kamna, pridobljenega s čiščenjem in urejanjem zemljišč, in poznavanjem tehnike zlaganja, so ljudje gradili različne vrste trdnih kamnitih objektov. Veščina suho zidne gradnje je bila leta 2018 vpisana na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva. Suhi zidovi so pomembna prvina kraške krajine.

Predlagani ukrepi:

- Predlaga se dodatna, neposredna oblika zavarovanja dediščine suhih zidov, da ne bi prihajalo do uničevanja pri posegih v prostor,
- Predlaga se nabor državnih vzpodbud za investicije v javno infrastrukturo (rekreativne poti, trgi, kali, vrtače, vedute s suhimi zidovi...), ki bodo na voljo lokalnim skupnostim za ohranjanje kulturne krajine,
- predlog umestitve in izgradnje transverzalnih, daljinskih kolesarskih povezav za celoten Kras (smer JV-SZ in smer JZ-SV) z vključitvijo omrežja suhih zidov.

MOŽNOST PONOVNE RABE OPUŠČENEGA KAMNOLOMA BEZOVŠČINA

(Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za naravne vire in prostor)

Ugotovitve: Kamnolom Bezovščina, imenovan tudi Čufarjev kamnolom, je del kulturne dediščine Bazovice in je zgodovinsko vir gradbenega materiala za vas Bazovica in za sosednje vasi. V interesu Jus Bazovica, lastnikov Kamnoloma Bezovščina v bližini Lipice je ponovno odprtje kamnoloma
Parcela kamnoloma spada v »vplivno območje Kobilarne Lipica«, razglašeno z Odlokom o razglasitvi Kraške kulturne krajine v Lipici za kulturni spomenik Državnega pomena -Uradni list RS št. 57/10. Omenjena parcela ni bila vnesena v seznam parcel, na katerih koncesionar lahko izkorišča naravne vire (7. člen), kot npr. parcele bližnjih kamnolomov Lipica 1 in Lipica 2

Predlagani ukrepi:

- Iz parcele 1944/1 se izloči območje kamnoloma, novo nastali delež parcele se omogoči izkoriščanje naravnih virov po 7. členu Odloka,
- po potrebi se parcelira cesto, ki bo namenjena za promet obratovanja kamnoloma.

POLITIKA UMEŠČANJA VETERNIH IN SONČNIH ELEKTRARN NA KRASU OZ. DOLB

(Ministrstvo za infrastrukturo, Ministrstvo za naravne vire in prostor, Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo)

Ugotovitve: Na Krasu je prisoten tako sistemski kot specifičen lokacijski interes po postavitvi t.i. zelenih virov energije.
Izvedene in predlagane postavitve vetrnih elektrarn se soočajo tako s prostorskimi dilemami, pomisleki občinskih uprav in tudi nasprotovanji lokalnih skupnosti.
Ni jasne sheme širše vpetosti oz. koristi za lokalno skupnost pri namerah postavitve tovrstnih elektrarn.

Predlagani ukrepi:

- investicijske namere oz. DPN naj upošteva mnenje lokalne skupnosti in poleg predloga finančnih odškodnin v predlog vključijo shemo vključevanja dobrobiti za lokalno skupnost (delovna mesta, nižji komunalni stroški, vzdrževanje infrastrukture...),
- za umestitev se izberejo območja, kjer ni ocenjenih nedovoljenih negativnih vplivov na prostor oz. okolje z vidika postavljanja vetrnih in sončnih elektrarn s spremljajočo infrastrukturo in se primerjajo s potencialno primernostjo glede ekonomičnosti delovanja,
- investicijski in umestitveni postopki za vetrne in sončne elektrarne morajo vključiti tudi presojo/vrednotenje tehnične in energetske dobrobiti za lokalno skupnost.